

اثر نوع روکش بر خواص خمشی تخته فیبر نیمه سنگین و تخته خرده چوب

عبدالله نجفی¹، سیده طاهره موسوی میر کلایی²، بهزاد کرد³، کامران بشارتی فر⁴

تاریخ دریافت: 90/5/22 تاریخ پذیرش: 90/8/25

چکیده

در این تحقیق، اثر نوع روکش بر خواص خمشی تخته خرده چوب و تخته فیبر نیمه سنگین مورد بررسی قرار گرفت. به این منظور، تخته فیبر نیمه سنگین و تخته خرده چوب به ترتیب با دانسیته 760 و 660 کیلوگرم بر مترمکعب از کارخانه پارس نئویان تهیه شده و سپس با روکش طبیعی راش و روکش ملامینه به طوری که جهت الیاف روکش هم جهت با طول تخته ها باشند، روکش گذاری شده و با تخته های فاقد روکش به عنوان تیمارهای شاهد مقایسه شدند. از تخته های مورد بررسی نمونه هایی با ابعاد 16×50×370 میلی متر مطابق استاندارد ASTM D 1037 که جهت طولی آن ها در جهت طولی تخته بود، بریده شدند و سپس مورد آزمون خمش استاتیک قرار گرفتند. داده های حاصل در قالب طرح کاملاً تصادفی مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. نتایج نشان داد که تخته فیبر نیمه سنگین خواص خمشی بهتری نسبت به تخته خرده چوب دارد. روکش گذاری، نوع روکش و جهت برش تخته ها بر خواص خمشی موثر بوده است، به طوری که روکش راش و جهت طولی تخته ها مقاومت های بهتری را نشان دادند.

واژه های کلیدی: مقاومت خمشی، مدول الاستیسیته خمشی، تخته خرده چوب، تخته فیبر نیمه سنگین، روکش طبیعی راش، روکش ملامینه

1- استادیار گروه علوم و صنایع چوب و کاغذ دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس، مسوول مکاتبات

ab_najafi@yahoo.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه علوم و صنایع چوب و کاغذ دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

3- استادیار گروه علوم و صنایع چوب و کاغذ دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

4- کارشناس ارشد صنایع چوب، مدیر کارخانه خزر کاسپین

مقدمه

را به عنوان ماده اولیه مصرف نموده و فرآورده‌های با ارزشی تولید می‌کنند، نقش مهمی در حفظ منابع طبیعی و به‌سازی محیط‌زیست ایفا می‌کند [2]. در سال‌های اخیر استفاده از فرآورده‌های مرکب چوبی مانند تخته‌فیبر نیمه‌سنگین و تخته‌خرده‌چوب عمومی و فراگیر شده‌است و در اکثر مکان‌ها این پانل‌ها مشاهده می‌شوند. تخته‌خرده‌چوب از مهم‌ترین فرآورده‌های چندسازه‌چوبی است که به دلیل داشتن ساختار ویژه، استفاده از منابع کم‌ارزش و ایجاد ارزش افزوده بیشتر و به‌عنوان صنعت صرفه‌جو در مصرف چوب مورد توجه فراوان قرار گرفته‌است. عوامل مختلفی مثل مقدار مصرف چسب، نوع گونه مصرفی، شرایط پرس و غیره بر ویژگی‌های تخته‌خرده‌چوب و تخته‌فیبر نیمه‌سنگین موثرند [2].

تخته‌خرده‌چوب و تخته‌فیبر نیمه‌سنگین به صورت خام و روکش شده مصرف می‌شوند که روکش‌کاری این تخته‌ها هم باعث زیبایی آن‌ها شده و هم بر کیفیت و خواص مکانیکی آن‌ها می‌افزاید. روکش‌ها را می‌توان به دو گروه عمده روکش‌های طبیعی که از گونه‌های مرغوب پهن-برگان و گاهی سوزنی‌برگ تهیه می‌شود و روکش‌های مصنوعی که ورقه‌های نازک کاغذی یا پلاستیکی هستند، تقسیم کرد. از روکش‌های طبیعی بیشتر در جاهایی که تزئین سطوح مورد نظر باشد، استفاده می‌شود، مانند: دکوراسیون داخلی، صفحه میز و کابینت. روکش‌های مصنوعی از نظر نوع، رنگ، نقش و ضخامت دارای انواع متفاوتی است. به‌علت کاربرد مواد حفاظتی، رنگی و چسب بر روی روکش‌های

در اکثر کشورهای در حال توسعه، تقاضا برای مواد اولیه و نهاده‌های تولید در سال‌های اخیر رو-به‌افزایش گذاشته‌است. با توجه به محدود بودن منابع اولیه به‌ویژه در بخش منابع طبیعی، یکی از مهم‌ترین معضلات جوامع بشری در دهه‌های اخیر، تامین ماده اولیه چوبی مورد نیاز صنایع رویه-گسترش از یک سو و حفظ محیط‌زیست و منابع-محدود جنگلی تامین‌کننده چوب از سوی دیگر بوده‌است. تحقیقات گسترده‌ای در جهت به-کارگیری فرآیندها و روش‌هایی که توان تولید محصولات مرکب چوبی با استفاده از ضایعات نامرغوب جنگلی و مواد لیگنوسلولزی حاصل از برداشت محصولات کشاورزی را دارند انجام شد. نتیجه این تحقیقات معرفی فرآورده‌های مرکب چوبی متنوعی مانند تخته‌خرده‌چوب، تخته‌تراشه، تخته‌ویفر، تخته‌فیبر نیمه‌سنگین و دیگر محصولات مشابه در سال‌های اخیر بوده‌است که هر روز شاهد فناوری‌های جدید در جهت بهبود کیفیت این محصولات هستیم. تخته‌فیبر نیمه-سنگین (MDF)¹ یکی از مهم‌ترین فرآورده‌های چندسازه چوبی² با دانسیته حدود 0/65 تا 0/80 گرم بر سانتی‌متر مکعب است که اکنون در بسیاری از کشورها تولید می‌شود. تخته‌فیبر نیمه-سنگین دارای ساختاری همگن، سطوحی صاف و لبه‌هایی فشرده و متراکم می‌باشد که مانند چوب-ماسیو قابلیت برش و ماشین‌کاری دارد. توسعه و گسترش این صنایع که پسماندها و مواد کم‌ارزش

¹. Medium Density Fiberboard

². Wood Composite Products

این پژوهش به تاثیر روکش گذاری، نوع روکش، نوع تخته و جهت تولید تخته بر خواص خمشی تخته فیبر نیمه سنگین و تخته خرده چوب می پردازد.

مواد و روش ها

مواد:

پانل های تخته فیبر نیمه سنگین و تخته خرده-چوب از کارخانه پارس نئویان نشتارود با ضخامت اسمی 16 میلی متر و با دانسیته به ترتیب 760 و 660 کیلوگرم بر متر مکعب و ابعاد 366x183 سانتی متر مربع تهیه شدند. روکش-طبیعی مورد استفاده در این تحقیق، روکش راش با ضخامت اسمی 0/6 میلی متر و روکش ملائینه به ضخامت 0/12 میلی متر و گراماژ 173 گرم بر مترمربع از بازار داخلی تهیه شد. برای چسباندن روکش طبیعی روی تخته های مورد بررسی، از چسب اوره فرمالدهید با هاردنر کلرید آمونیوم استفاده گردید.

روش کار:

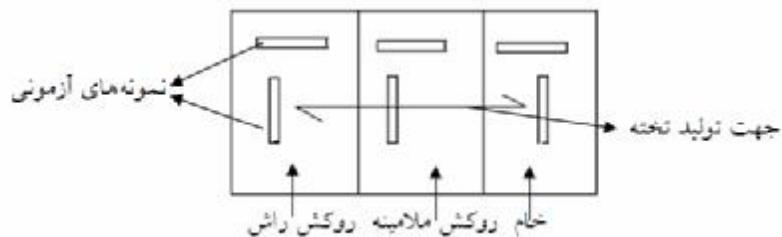
ابتدا پانل های اصلی به سه قسمت بریده شد (مطابق شکل 1). روکش طبیعی راش با استفاده از پرس کارگاهی مدل Gozef آلمان در دمای 100°C ، فشار 110 bar و زمان 10 دقیقه با مقدار ثابت چسب اوره فرمالدهید و روکش-مصنوعی ملائینه نیز با استفاده از پرس آزمایشگاهی در شرایط دمایی 180°C و فشار 190 bar و در زمان 40 ثانیه به سطوح هر دو نوع پانل مورد آزمون چسبانده شد به طوری که جهت طولی تخته با جهت الیاف روکش راش و

مصنوعی، صفحاتی که با این روکش پوشش داده می شوند، در برابر رطوبت و حرارت مقاوم هستند و در کارهای ساختمانی، دکوراسیون و موارد دیگر مورد استفاده قرار می گیرند [5]. مهم ترین ویژگی پانل های چوبی رفتار خمشی آنهاست و این ویژگی تحت تاثیر شرایط مختلف در محیط مصرف قرار دارد. مقاومت خمشی¹ و مدول الاستیسیته² خمشی² پرکاربردترین مقیاس مقاومت خمشی مواد مرکب چوبی است و نشان دهنده رابطه بین تنش و کرنش و نسبت بین آنهاست و به این دلیل که فرآورده های مرکب چوبی موادی ویسکوالاستیک هستند، محاسبه مقاومت-خمشی و مدول الاستیسیته خمشی آنها امری ساده نخواهد بود [1]. عوامل مختلفی مثل دما، رطوبت نسبی محیط، وجود لایه و روکش های مختلف، تیمار حرارتی، دما و زمان تیمار روکش-طبیعی بر مقاومت و مدول الاستیسیته خمشی اوراق فشرده چوبی موثر است [3، 8]. اوزارسکا و هریس (2007) نشان دادند که روکش گذاری و نوع روکش بر خواص خمشی تخته فیبر نیمه-سنگین موثر است [7]. چن و لین (1997)، با مطالعه بر روی تخته خرده چوب و تخته فیبر بیان داشتند که روکش گذاری و نوع روکش و نیز جهت روکش بر خواص خمشی تخت ها موثرند [4]. مطابق بررسی هایی که بر مقاومت های خمشی تخته تراشه، تخته لایه و تخته ویفر انجام گرفت، مشخص شد عواملی مثل نوع چسب و تعداد لایه نیز بر این مقاومت ها تاثیر دارند [6].

¹ MOR (Modulus of Rupture)

² MOE (Modulus of Elasticity)

جهت نقش روکش ملامینه در یک راستا قرار گرفتند.

شکل ۱- روش بریدن پانل اصلی

شده (مطابق شکل ۱) و تهیه شدند. جدول ۱ تیمارهای آزمون را نشان می‌دهد. برای مطالعه اثر جهت انتخاب نمونه بر مقاومت و مدول-الاستیسیته خمشی، نمونه‌هایی در جهت طولی و عرضی تخته انتخاب و علامت مربوط به موازی (||) یا عمود (⊥) به کدهای آن اضافه گردید.

پس از چسباندن روکش‌ها، تخته‌ها به مدت دو هفته جهت متعادل‌سازی در محیط آزمایشگاه قرار داده شدند. سپس با استفاده از اهر گرد کارگاهی نمونه‌های مورد آزمون مطابق استاندارد 1037 ASTM D، به طول 370 میلی‌متر و عرض 50 میلی‌متر در جهت طولی و عرضی پانل‌ها بریده

جدول ۱- تیمارهای آزمون

کد شناسایی	جهت روکش	نوع روکش	نوع تخته	شماره
Pb-Un-	موازی	بدون روکش	تخته خرده چوب	1
Pb-V-		روکش طبیعی		2
Pb-L-		روکش مصنوعی		3
Pb-Un-⊥	عمودی	بدون روکش		4
Pb-V-⊥		روکش طبیعی		5
Pb-L-⊥		روکش مصنوعی		6
MDF-Un-	موازی	بدون روکش	تخته فیبر نیمه سنگین	7
MDF-V-		روکش طبیعی		8
MDF-L-		روکش مصنوعی		9
MDF-Un-⊥	عمودی	بدون روکش		10
MDF-V-⊥		روکش طبیعی		11
MDF-L-⊥		روکش مصنوعی		12

آزمون خمش سه نقطه‌ای

درک بهتر و مفیدتر مطلب تنها در جهت موازی تولید تخته بین نوع تخته‌ها و روکش‌ها و اثر مستقل متغیرها صورت گرفت و توضیح اثر جهت نیز به همین دلیل به صورت اثر متقابل جهت و نوع روکش شرح داده شد.

نتایج

مقاومت خمشی

نتایج حاصل از جدول 2 نشان می‌دهد که اثر مستقل متغیرها بر مقاومت خمشی پانل‌ها در سطح اطمینان 95% معنی‌دار است. جدول 3 نتایج آزمون خمش استاتیک همراه با مقادیر انحراف معیار آن‌ها را نشان می‌دهد. اثر نوع تخته بر مقاومت خمشی نمونه‌ها در شکل 2 نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، مقاومت خمشی تخته فیبر نیمه سنگین 51% بیشتر از تخته خرده-چوب است.

مدول الاستیسیته و مقاومت خمشی نمونه‌های تخته فیبر نیمه سنگین و تخته خرده چوب با روکش طبیعی راش و روکش مصنوعی ملامینه و نیز تخته‌های فاقد روکش، در پنج تکرار با استفاده از آزمون خمش استاتیک با سه نقطه بارگذاری مطابق استاندارد ASTM D 1037 به وسیله ماشین آزمون مکانیکی Universal مدل PT20L اندازه گیری شد. براساس استاندارد ذکر شده، سرعت بارگذاری 10 میلی‌متر بر دقیقه در نظر گرفته شد.

آزمون آماری

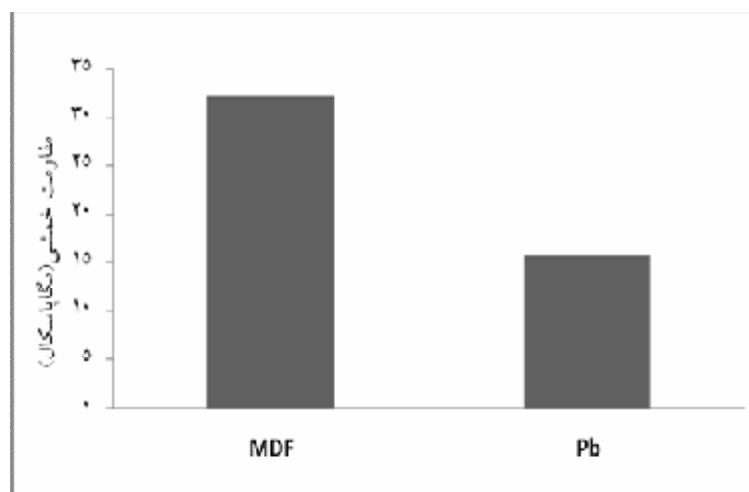
اثر مستقل و متقابل عوامل مورد مطالعه با- استفاده از آزمون فاکتوریل در قالب طرح کاملاً- تصادفی مورد بررسی قرار گرفت. در همه آزمون‌ها سطح معنی‌داری 95 درصد در نظر گرفته شد. مقایسه‌ها بر حسب درصد و به دلیل

جدول 2- تجزیه واریانس اثر مستقل و متقابل عوامل مورد مطالعه

مقاومت خمشی (مگاپاسکال)		مدول الاستیسیته خمشی (مگاپاسکال)		منابع تغییرات
محاسباتی F	معنی داری	محاسباتی F	معنی داری	
1382/600	0/000	506/871	0/000	نوع تخته
23/506	0/000	66/867	0/000	نوع روکش
106/821	0/000	356/053	0/000	جهت نمونه
5/197	0/013	39/168	0/000	نوع تخته * نوع روکش
1/420	0/245	27/928	0/000	نوع تخته * جهت نمونه
3/654	0/010	30/239	0/000	نوع روکش * جهت نمونه
2/597	0/095	36/030	0/000	نوع تخته * نوع روکش * جهت نمونه

جدول 3- نتایج آزمون خمش استاتیک تیمارهای مورد مطالعه

مدول الاستیسیته خمشی (مگاپاسکال)	مقاومت خمشی (مگاپاسکال)	کد شناسایی
3256/64 ± 294	30/55 ± 2/5	MDF-L-
3244/57 ± 223	38/27 ± 1/7	MDF-V-
2505/98 ± 94	30/73 ± 3/6	MDF-Un-
2350/65 ± 355/5	15/33 ± 0/8	Pb-L-
2740/43 ± 212	23/19 ± 4/6	Pb-V-
2000/95 ± 309	14/16 ± 1	Pb-Un-
3034/22 ± 104	32/36 ± 0/01	MDF-L-⊥
2142/72 ± 32	28/91 ± 0/1	MDF-V-⊥
2375/25 ± 41	31/03 ± 0/12	MDF-Un-⊥
1699/11 ± 23	12/81 ± 1/3	Pb-L-⊥
1545/34 ± 12/5	12/92 ± 0/4	Pb-V-⊥
1176/6 ± 10	9/4 ± 0/15	Pb-Un-⊥

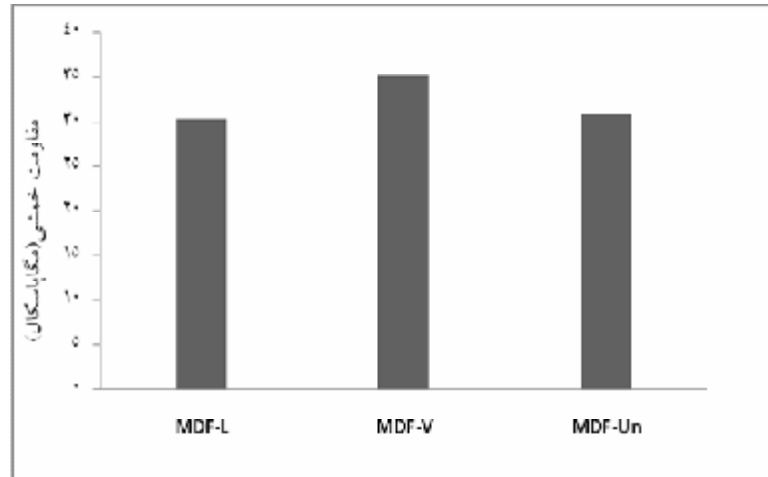

شکل 2- اثر نوع تخته بر مقاومت خمشی

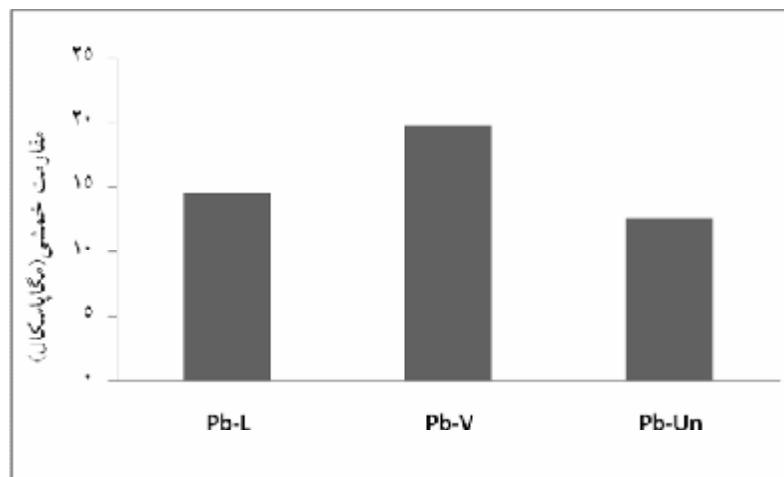
نشان داد. در حالی که مقاومت خمشی تخته‌های فاقد روکش 0/6% بیشتر از روکش ملامینه بود. مقاومت خمشی در تخته خردده چوب با روکش‌های متفاوت در شکل 4 توضیح داده شد که استحکام خمشی تخته‌های روکش شده با روکش-

اثر نوع روکش بر مقاومت خمشی تخت فیبر نیمه سنگین در شکل 3 مشاهده می‌شود که طی آن تخت فیبر نیمه سنگین روکش شده با روکش راش 19/7% بیشتر از تخته فاقد روکش و 20/1% بیشتر از روکش ملامینه شده مقاومت خمشی

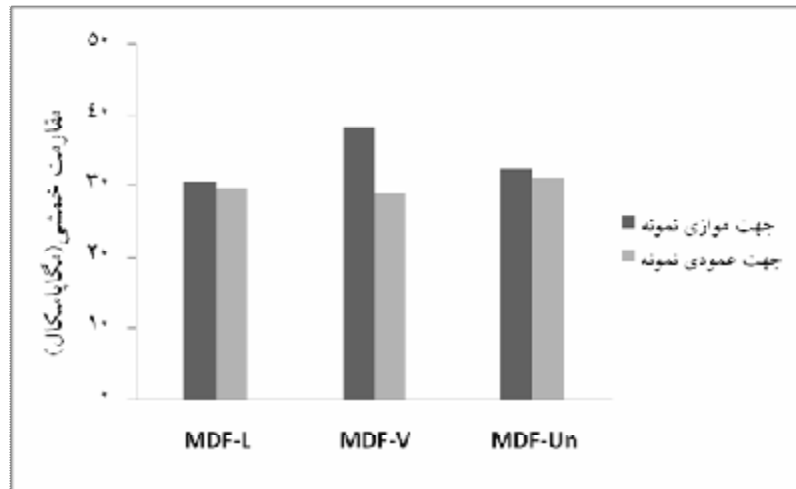
راش 33/9% بیشتر از روکش ملامینه و 38/9% خمشی تخته خرده چوب ملامینه شده 7/6% بیشتر از تخته فاقد روکش می باشد. همچنین مقاومت -

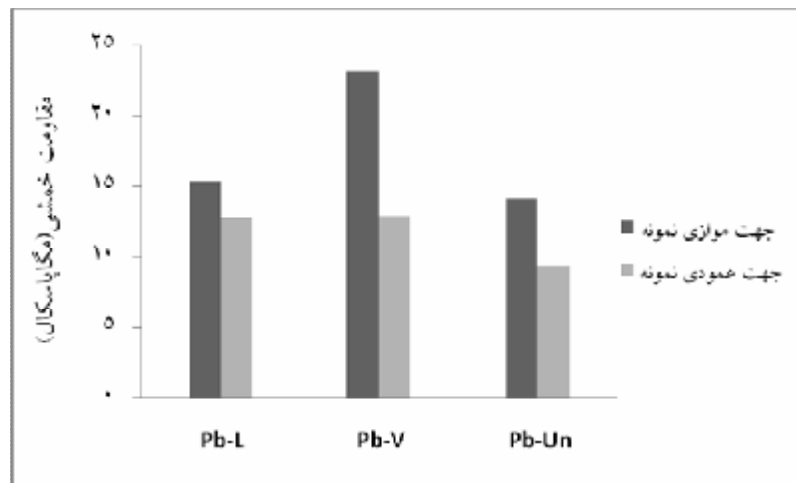
شکل 3 - اثر نوع روکش بر مقاومت خمشی تخته فیبر نیمه سنگین

شکل 4 - اثر نوع روکش بر مقاومت خمشی تخته خرده چوب

شکل 5 - اثر جهت نمونه بر مقاومت خمشی تخته فیبر نیمه سنگین

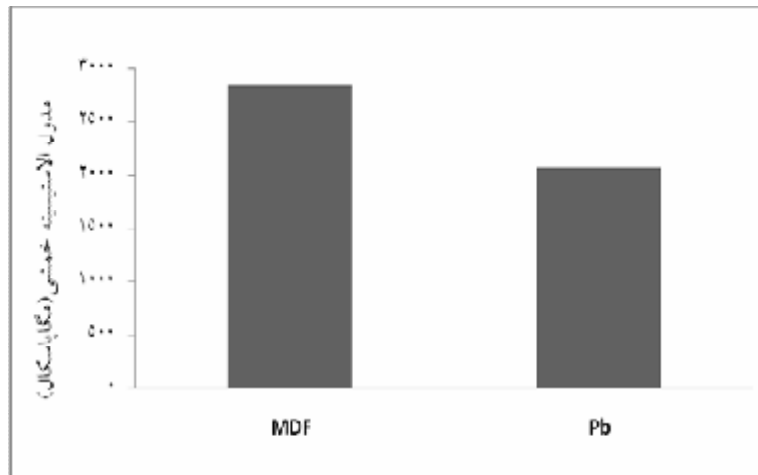

شکل 6 - اثر جهت نمونه بر مقاومت خمشی تخته خرده چوب

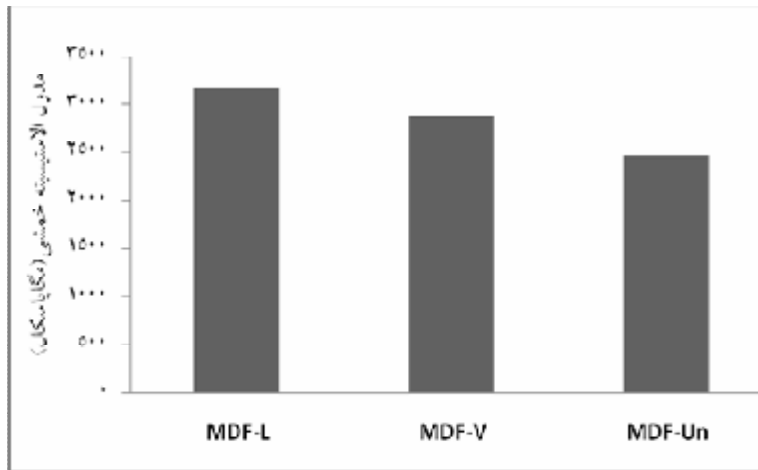
مدول الاستیسیته خمشی

نتایج حاصل از جدول تجزیه واریانس نشان می‌دهد که اثر مستقل متغیرها بر مدول الاستیسیته خمشی تخته‌ها در سطح اطمینان 95% معنی‌دار است. شکل 7 اثر نوع تخته بر مدول الاستیسیته خمشی تخته‌ها را نشان می‌دهد. همان‌طوری‌که مشاهده می‌شود، مدول الاستیسیته خمشی تخته فیبر نیمه سنگین 27% بیشتر از تخته خرده چوب می‌باشد.

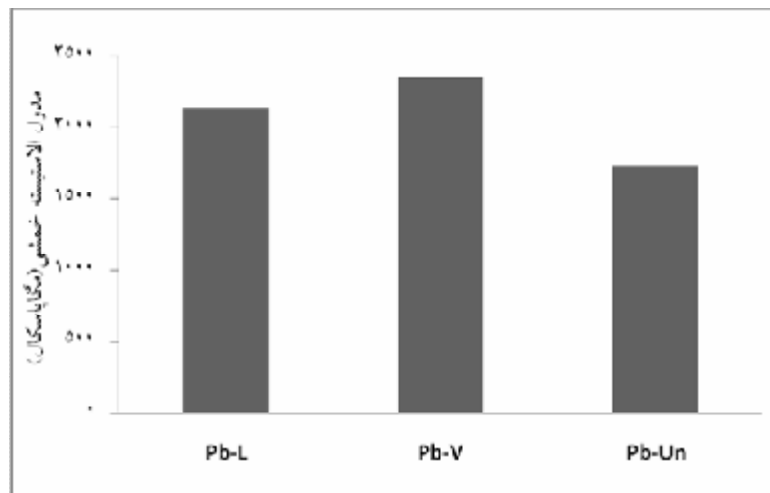
شکل 5 و 6 اثر جهت برش بر مقاومت خمشی تخته فیبر نیمه سنگین و تخته خرده چوب را نشان می‌دهند. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در هر سه حالت روکش شده با روکش طبیعی، روکش شده با کاغذ ملامینه و بدون روکش، نمونه‌های بریده شده در جهت طولی تخته‌ها مقاومت خمشی بیشتری را نشان می‌دهد.

شکل 7- اثر نوع تخته بر مدول الاستیسیته خمشی

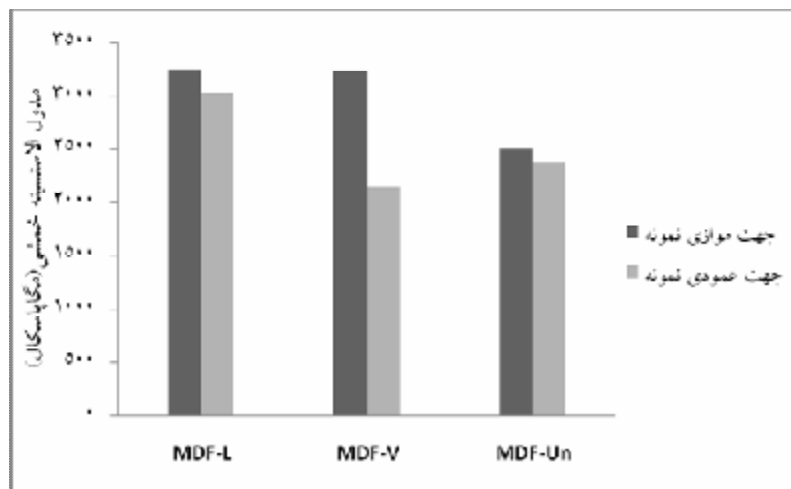
شکل 8 - اثر نوع روکش بر مدول الاستیسیته خمشی تخته فیبر نیمه سنگین

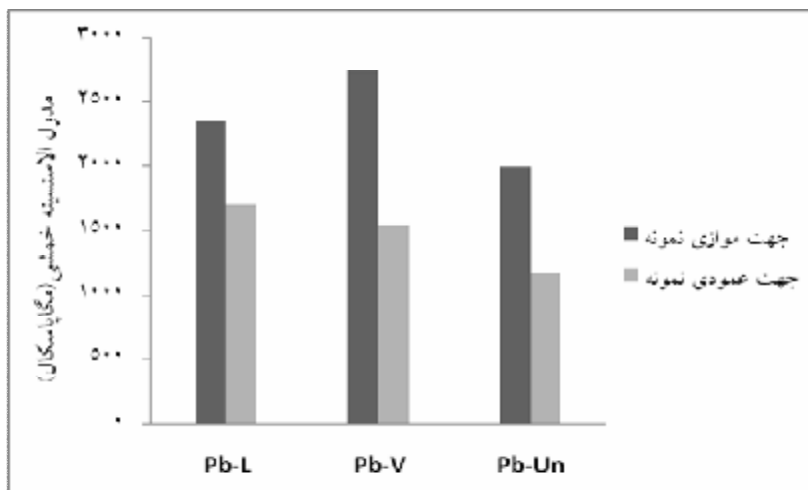
شکل 9- اثر نوع روکش بر مدول الاستیسیته خمشی تخته خرده چوب

خرده چوب در تخته‌های روکش شده راش ۱۴/۲٪ بیشتر از تخته‌های با روکش ملامینه و ۲۷٪ بیشتر از تخته‌های فاقد روکش بوده و نیز تخته‌های دارای روکش ملامینه ۱۴/۸٪ بیشتر از تخته‌های فاقد روکش بودند.

بر اساس شکل ۸ مدول الاستیسیته خمشی در تخته‌فیر نیمه سنگین با روکش ملامینه ۰/۴٪ بیشتر از تخته روکش شده راش و ۲۳٪ بیشتر از تخته‌های فاقد روکش می‌باشد. از طرفی تخته‌های با روکش راش ۲۲/۶٪ بیشتر از تخته‌های بدون روکش مدول الاستیسیته نشان دادند. همان‌گونه که شکل ۹ نشان می‌دهد، مدول الاستیسیته مشی تخته-

شکل ۱۰- اثر جهت نمونه بر مدول الاستیسیته خمشی تخته‌فیر نیمه سنگین

شکل ۱۱- اثر جهت نمونه بر مدول الاستیسیته خمشی تخته‌خرده چوب

خرده‌چوب با روکش راش بیشتر از ملامینه شده و یا فاقد روکش است [4]. تاثیر جهت انتخاب نمونه بر خواص خمشی در نمونه‌های تخته‌خرده‌چوب و تخته‌فیبر نیمه‌سنگین دارای روکش راش آشکارتر از سایر نمونه‌ها است و این به دلیل خواص راستایی چوب است. روکش طبیعی در جهت الیاف استحکام بیشتری نسبت به جهت عمود بر آن دارد و این با نتایج سایر محققین مطابقت دارد [4]. نتایج نشان داد که تاثیر جهت انتخاب نمونه در تخته‌خرده‌چوب بیشتر از تخته‌فیبر نیمه‌سنگین بوده است. این امر می‌تواند ناشی از تاثیر ساخت‌کیک خرده‌چوب در دستگاه فورمر باشد. شمس و یانو (2009) گزارش کردند که تخته‌فیبر نیمه‌سنگین روکش‌شده با روکش طبیعی مقاومت‌های بالاتری نسبت به تخته روکش نشده دارد و این می‌تواند به دلیل مقاومت الیاف چوبی به دلیل حفظ انسجام بافت آن باشد [9]. در نهایت طبق نتایج حاصل، روکش طبیعی راش بیشترین مقاومت خمشی را در هر دو نوع تخته ایجاد می‌کند و این موضوع می‌تواند در کاربرد تخته‌ها در مکان‌هایی مانند طبقه‌های کتابخانه، کابینت و غیره که مقاومت خمشی اهمیت زیادی دارد مورد توجه قرار گیرد. همان‌طور که مشاهده گردید، جهت برش تخته‌ها نیز تاثیر چشم‌گیری بر مقاومت و مدول الاستیسیته خمشی دارد که این موضوع می‌تواند در هنگام برش تخته‌ها مورد توجه تولیدکنندگان صنعت مبلمان قرار گیرد.

همان‌گونه که در شکل‌های 10 و 11 مشاهده می‌شود، همه نمونه‌های دارای روکش طبیعی، روکش ملامینه و نیز فاقد روکش انتخاب شده در جهت موازی تخته‌ها مدول الاستیسیته بیشتری نسبت به جهت عمودی نشان دادند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان می‌دهد که مقاومت خمشی و مدول الاستیسیته خمشی در تخته‌فیبر نیمه‌سنگین بیشتر از تخته‌خرده‌چوب است و این به دلیل ماهیت و نیز دانسیته متفاوت این دو نوع تخته است. در بررسی تاثیر روکش در تخته‌خرده‌چوب نتایج نشان می‌دهد، مقاومت و مدول الاستیسیته خمشی تخته با روکش‌راش بیشتر از تخته‌لامینه شده و بدون روکش است. در تخته‌فیبر نیمه‌سنگین مقاومت خمشی با روکش‌راش خیلی بیشتر از تخته‌های بدون روکش و نیز روکش ملامینه می‌باشد، اما مدول الاستیسیته خمشی تخته ملامینه بیشتر از تخته با روکش‌راش و نیز بدون روکش است. اوزارسکا و هریس (2007) گزارش دادند مدول الاستیسیته خمشی تخته‌فیبر نیمه‌سنگین روکش طبیعی بیشتر از تخته ملامینه شده و فاقد روکش است و مقاومت خمشی تخته بدون روکش بیشتر از تخته با روکش طبیعی و ملامینه شده است و این می‌تواند ناشی از تاثیر منفی شرایط روکش‌گذاری بر مقاومت خمشی تخته‌ها باشد [7]. چنو و لین (1997) گزارش کردند که مقاومت خمشی تخته‌فیبر نیمه‌سنگین با روکش طبیعی بیشتر از تخته‌خرده‌چوب با روکش طبیعی است. مقاومت خمشی و مدول الاستیسیته تخته-

3. Ayrilimis, N., Laufenberg, T.L., 2009, Winandy, J.E., Dimensional stability and creep behavior of heat-treated exterior medium density fiber board. Eur: J. Wood pod. 67. 287-295.

4. Chen, T.Y, Lin, J.S, 1997, creep behavior of commercial wood based boards under long-term loading at room condition in Taiwan, Holzalsroh - undwerksoff, 376-371.

5. Chow. P., 1980, Static bending of red oak-veneered medium density fiberboard furniture panels, Int. J. Furn, Res., 2(3), 25-25.

6. Laufenberg, T.L., Palka, L.C., Dobbin Mcnatt J., 1999, Creep and Creep-Rupture Behaviour of Wood-Based Structural Panels, United States Department of Agriculture Forest Service, Forest Products Laboratory Research Paper FPL-RP-574.

7. Ozarska, B., Harris, G., 2007, Effect of cycle humidity on creep behavior of wood-based furniture panels, electronic Journal of polish Agricultural universities, 10, Issues 3.

8. Richard, J., Thompson, H., Martin, P.A., Bonfield, P.W., Dinwoodie, J. M., 2001, Effect of two relative humidity environments on the performance properties of MDF, OSB and Chipboard. Wood Sci Technology (2001) 39: 311-325

9. Shams, M.I., Yano, H., 2009, Development of selectively densified surface laminated Wood Based Composites Eur. J. Wood Prod (2009) 67: 169-172.

منابع

1- بادیک، ژ و جین، ب، 1376. مکانیک چوب و فرآورده‌های مرکب آن، ابراهیمی، ق، انتشارات دانشگاه تهران، 686ص.

2- دوست حسینی، ک، 1380. فناوری تولید و کاربرد صفحات فشرده‌چوبی، انتشارات دانشگاه تهران. 728 ص.